

TÁRCA.

JELENTÉS

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRA
ÁLLAPOTÁRÓL AZ 1914. ÉV ELSŐ NEGYEDÉBEN.

I.

A *nyomtatványi osztály* anyaga az elmúlt negyedévben köteles-példányokban 2991 drb nyomtatvánnyal, ajándék útján 126 drb, vétel útján 517 drb, áttétel útján 19 drb, hivatalos kiadvány 2 drb, exlibris 69 drb, összesen 3655 drb nyomtatvánnyal és 69 exlibris-szel gyarapodott. Ezenfelül köteles példányok címén beérkezett: alapszabály 372 drb, falragasz 1933 drb, gyászjelentés 1472 drb, hivatalos irat 93 drb, műsor 198 drb, perirat 4 drb, színlap 1739 drb, zárszámadás 345 drb, különféle 543 drb, összesen 6699 drb apró nyomtatvány. Vásárlásokra 5326·13 koronát, 364·50 márkát, 165·35 frankot, 150 lirát, 50 finn márkát és 40·60 holl. frtot fordítottunk.

Ajándékokkal a következők gyarapították a nyomtatványi osztály anyagát: BAJZA József (2 drb); BARANYAI Zoltán; Biblioteca Nazionale centrale di Firenze; Budapesti kir. orvosegyesület; Česká Akademie v Praze; DOBJÁN László; Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár; Érseki iroda, Eger; FELEKY Károly, Newyork (4 drb); FERENCZI Imre (2 drb); Földmivelésügyi miniszterium; GULYÁS Pál; GYÖRY Tibor (6 drb); HAVASS Rezső; Hist. Verein für Steiermark, Graz; Hódmezővásárhely tanácsa; HUPKA Ödön (4 drb); KABIK Géza, Szomód; Kais. Akademie der Wissenschaften, Wien (2 drb); Kalisyndikatus irodája; Képviselőházi iroda (8 drb); Kováts Ferenc, Pozsony (2 drb); KUNÉ Gyula (Chicago); KUTHY Zoltán, Newyork; M. kir. állami számvevőszék elnöke; M. kir. földtani intézet igazgatósága; M. kir. kereskedelmi múzeum (14 drb); M. kir. központi statisztikai hivatal (3 drb); M. kir. orsz. meteorológiai s földm. intézet; Magyar Ornithológiai Központ; Magyar Tudományos Akadémia (13 drb); MILLEKER Bódog, Versecz; MISKOLCZI-SIMON János, Balassagyarmat; Modern ifjúsági könyvtár kiadó-

hivatala (2 drb); NIKOLITS Döme, Arad (10 drb); Pannonhalmi főapát; Peabody Institute, Baltimore; Pénzügyminiszterium; Smithsonian Institution, Washington (2 drb); Szabadság kiadóhivatala, Cleveland; Szabad Lyceum elnöksége (4 drb); Br. SZALAY Imre (3 drb); Székely Nemzeti Múzeum, Sepsiszentgyörgy; SZENTESY Alfonz (6 drb); Tud.-egyetemi természettudományi szövetség (4 drb); Union des assoc. internationales, Paris; VÁRADY Antal; WCLASSICS Gyula.

A vásárolt könyvek közt említésreméltó nevezetesebb szerzemények: 1. Egy gyűjtélkes mű, melyben a következő művek vannak: a) KIRCHERUS J.: *Homilia de passione Christi*. Trencsén, 1637; b) UR-SINUS E.: *Laudatio funebris St. Thurzonis*. Kassa, 1626; c) HRABECIUS R.: *Oratio funebris in exequiis Petri de Reva*. Kassa, 1623; d) LANIJ Z.: *Pseudospiritus Poseniensis*. Trencsén, 1643; e) GERBERUS Gr.: *Valet Predigt*. Trencsén, 1643 (unikum); ára 250 kor.; 2. ISOCRATIS *Orationes duae*, Bologna, (Hain, 9313, magyar vonatkozású inkunabulum), 150 lira.

A könyvtár helyiségében az elmúlt negyedévben 10.250 egyén 22.903 kötet nyomtatványt használt, kölcsön útján pedig 1080 egyén 1603 kötetet vitt ki házi használatra.

A lefolyt negyedévben 3204 művet osztályoztunk, s ezekről 4250 cédula készült. Kötés alá 975 művet 1281 kötetben küldtünk. Ezenfelül megkezdjük a kötetetlen inkunabulumok kötés alá való küldését, ebben a negyedévben 40 művet 42 kötetben.

A kötelezpéldányok átvételére berendezett helyiségbe 859 drb csomag érkezett, ugyaninnen 418 levelet és 416 reklamálást expediáltak.

Az 1897: XVI. t.-cikk intézkedései ellen vétő nyomdatulajdonosokkal szemben 9 esetben indítottunk peres eljárást.

II.

A *hirlaplár* az 1914. év I. negyedében kötelezpéldányok útján 351 évfolyam 27.348 számával gyarapodott (ebből 109 évf. 6324 száma a törvényszabta nyomdai kimutatás nélkül s egyenként érkezett); ajándék útján 48 évfolyammal, 2114 számmal, vásárlás útján pedig 5 évf. 222 számával, ami összesen 404 évf., 29.684 szám.

Ebből ajándék: FELEKY Charlestól 39 amerikai lap 544 számban; PÖZEL Istvántól a *Neue Freie Presse* folyó évi számai; Magyarország Symbolikus Nagypáholyától magyar napilapok a 60-as évekből, 1138 szám; az eszéki Szlavoniai Magyar Ujság, a clevelandi Szabadság, a

Canadai Magyar Farmer és a bakcsiszeráji Terdjiman szerkesztőségétől lapjuk újabb számai. — Vásárlás: Gemeinnützige Blätter 1811 (WACHTEL Gyula antikváriustól 10 kor.), N. Courier aus Ungern (és mellékl.: Literarischer Anzeiger für Ungern) 1799, Patriotisches Wochenblatt für Ungern 1804 és A Magyar-Magyar (Torino) 1869—70 (STEMMER Ödön antikváriustól 30 kor.); özv. KOMJÁTHY Jenőnél pedig Röpke Ivek 1877. (20 kor.).

Az évnegyed folyamán 1014 olvasó 1572 hirlap 2215 évfolyamát 2862 kötetben használta; ebből házon kívül 57 olvasó 69 hirlap 135 évfolyamát 187 kötetben.

Átnéztük 366 évf. 23.898 számát; céduláztunk 556 évfolyamot (köztük 51 új lapot). Ezenfelül rendes folyómunkánk tömegét végeztük.

III.

A *kézirattár* az 1914. év első negyedében ajándék útján 11 kötet újkori kézirattal, 10 irodalmi levéllel és 4 analektával, vétel útján 65 újkori kézirattal, 18 irodalmi levéllel és 7 analektával, összesen 115 darabbal gyarapodott. Vételre fordítottunk 3547 koronát és 520 márkát.

Ajándékozók voltak: CSAPÓ Ödön, FEJÉRPATAKY László, FRÖHLICHNÉ-MÓRICZ Paula, KERESZTY István, MÉRAY Ádám, NIKOLITS Döme és báró SZALAY Imre. NIKOLITS Döme MOLNÁR György színész és színigazgató hagyatékát ajándékozta a kézirattárnak 9 köteggel.

A szerzett anyagból elsősorban kiemelendő KATONA József *Bánk bánja* első kidolgozásának kézirata. Nem magának a költőnek írása ugyan, de az ő számára készült és a költő sajátkezű javításaival és jegyzeteivel ellátott másolat. Minthogy eddig a *Bánk bán* első kidolgozása ismeretlen volt, e kéziratnak igen nagy irodalomtörténeti jelentősége van. E kézirat mellett megemlítendő még SZOKOLY Viktor hagyatéka, mely most jutott birtokunkba, továbbá a sok érdekes zenei szerzemény közül RÓZSAVÖLGYI Márk 39 kézirata.

A kézirattár munkásságát az új szerzemények feldolgozása és a folyómunkák elintézése mellett a levéltárba osztott irodalmi tartalmú levelek kiválasztásának folytatása vette igénybe. E kiválogatás befejezést is nyert.

Az évnegyed folyamán 12 esetben kölcsönöztünk 23 kéziratot és 2 irodalmi levelet, továbbá 94 kutató használt 265 kéziratot, 235 irodalmi levelet és 23 analektát.

IV.

A levéltári osztály gyarapodása a következő: vétel útján szerez-tünk 55, ajándékozással 6, áttétellel 22, összesen 83 darabot. Ezekből középkori oklevél 3 (2 eredeti, 1 fényképmásolat), újkori irat 25, címereslevél 6, 1848/49-es és emigrációs irat 10, nyomtatvány 25, céh-irat 1, gyászjelentés 21. Az ajándékozók voltak NEMES József, SIMONYI Nándor, SZENTHE Lajos és THERN Alfréd. A vásárlási összeg 1063 korona 37 fillér és 102 márká.

Az új szerzemények közül kiemelendő II. FERDINÁND királynak 1620 december 10-én kelt tiltakozása BETHLEN Gábor királlyá választása ellen. A tiltakozás kétféle nyomtatott kiadásától ez a példány abban tér el, hogy a király pecsétjével és aláírásával látta el. Külön megemli-tést érdemel továbbá BBNYOVSZKY Móric grófnak 1774 szeptember 22-én kelt, részben ismert tartalmú levele, amelyben Madagaskar bekebelezé-séről közöl tudósítást, végül mint kegyeletes emlék HÁM János eszter-gomi érseki kinevezőlevele 1848 augusztus 31-éről.

A negyedév folyamán szerzett címeresleveleink a következők: 1456. január 31. V. LÁSZLÓ ZENTHEI Mátyás részére (hitelesített fény-képmásolat); 1578. június 25. Bécs, RUDOLF címeres nemesítőlevele RÁCZ Péter részére, eredeti; 1610. február 27. Bécs, II. MÁTYÁS címeres neme-sítőlevele Becskereki RÁCZ Ábrahám részére, eredeti; 1639. június *9. Bécs, III. FERDINÁNDÉ JOANICH Tamás részére, eredeti; 1656. október 24. Bécs, ugyanazé RISZ János Márton és Miklós részére, eredeti; 1683. január 23. Besztercze, APAFI Mihályé Kellemesi LIBKÓ, másként SZABÓ András részére, eredeti; 1719. szeptember 23. Bécs, III. KÁROLYÉ LATA-NOVICZ István és Dániel részére, eredeti.

A családi levéltárak anyaga is gyarapodott. SZECHÉNYI Viktor gróf elhelyezte SZÉCHÉNYI Istvánnak 1848 május 26. és 1858 november 2-án kelt leveleit; SZIRMAY Balamér a SZIRMAY-levéltár kiegészítésére 3 drb XVII., 41 drb XVIII., 206 drb XIX. századi iratot, 2 genealogiai táblát, 3 iratjegyzéket, 3 térképet, összesen 258 darabot helyezett el. Dr. LEÓVEY Sándor a saját családi iratait 3 drb középkori oklevéllel, 4 drb XVI., 14 drb XVII., 43 drb XVIII. és 3 drb XIX. századi irattal, összesen 64 darabbal gyarapította, végül BETHLEN Anna grófnő a BETHLEN-levéltárhoz 91 drb XIX. és 3 drb XX. századi iratot, összesen 94 darabot helyezett el.

A levéltár személyzetét a CsÁKY-család löcsei levéltára foglalkoz-

tatta; elkészült a NYÁRY grófi levéltár rendezésével, mely 37 középkori oklevelet, 6864 újkori iratot, összesen 6902 darabot foglal magában. A múlt év folyamán elhelyezett BEZERÉDJ családi levéltárat szintén felállították, mely 1 drb XIII., 4 drb XIV., 32 drb XV., 4 drb XVI. századi eredeti középkori oklevelet, 51 másolatot, 38 drb XVI., 328 drb XVII., 5957 drb XVIII., 2989 drb XIX. századi iratot, 78 drb iratjegyzéket, 49 genealogiai táblát, 49 térképet és rajzot és 14 kéziratot, összesen 9594 darabot foglal magában. A középkori oklevelek tartalomszerű cédulázása, és a családi levéltáraknak részleges revidálása megszakítás nélkül folyt ezen időben is.

A használat a következő volt: 114 kutató használt 18.457 drbot, 19. tervvényen kikölcsönzöttetett 529 darab oklevél.